

Agendapunt: Kredietverlening onderkant markt (<50k) en de rol van de banken

Beslispunten

- Steunt u dat de banken een systeem inrichten voor het bedienen van de onderkant van de kredietmarkt en dat banken daarvoor een digitaal systeem inrichten om de aanvragen zoveel mogelijk geautomatiseerd te kunnen verwerken? De keuze over de hoogte van het garantiepercentage vergt nog nadere uitwerking.

Aanleiding

Er leven zorgen over dat ondernemers niet bij de bank terecht kunnen wanneer ze geen kredietrelatie met de bank hebben of maar een kleine kredietbehoefte hebben. Het kabinet zet in op liquiditeitssteun via de financieringsregelingen GO en BMKB. Er is ondanks TOZO, TOGS, en NOW echter sprake van een mogelijke hiaat aan de onderkant van de financieringsmarkt (<50k). Het onderhavige initiatief van de staat en de banken heeft als doel dat kleine ondernemers te helpen aan financiering. Het voorstel is dit digitaal te doen met een minimale toetsing. Vanwege de grote aantallen is overwegend automatische verwerking noodzakelijk. De doelgroep wordt door de banken als zeer risicovol ingeschat, met een geschat faillissementsrisico van 8-10% in 1 tot 1,5 jaar.

Kernpunten

- De banken hebben een voorstel dat uitgaat van een 95% staatsgarantie. Echter de staat vindt het belangrijk om het garantiepercentage pas af te stemmen als duidelijk is welke ervaringen er zijn voor wat betreft toekenning- en afwijzingspercentages van een land als Duitsland. In Duitsland geeft de staat 100% garantie maar zal een % van de ondernemingen ook niet in aanmerking komen voor de kredieten; door de voorwaarden die door de Staat aan de leningen worden gesteld
- Door de ervaringen in Duitsland mee te nemen kan bekeken worden welke optie het meest gewenst is, i.c. een 95% variant zoals de banken voorstellen, een 90% variant waarbij er meer risicodeling is.
- De door de banken berekende rente van 4-8% bij 95% en 6-9% bij 90% garantie vinden wij hoog (zie tabel onder), helemaal als daar ook nog een premie of borg bij komt.
- Nadat de benodigde gegevens binnen zijn (later deze week) kan een besluit worden genomen over de variant. Hierbij speelt het bereik (zo hoog mogelijk) en de gevraagde rente aan ondernemers door de banken (zo laag mogelijk) een belangrijke rol.

N.B 1: Van de NVB begrijpen wij dat de banken vrij strak in de 95% variant zitten en dat ze bij een verlaging van dit percentage ertoe kan leiden dat de banken niet akkoord gaan met een deal.

N.B.2 Een garantiepercentage van 90% sluit echter ons inziens het meeste aan op de andere regelingen die we hebben, stimuleert risicodeling met de banken en stelt ons in staat om een substantieel aantal ondernemers te helpen.

N.B 3: Later deze week verwachten wij meer inzage te hebben in Duitse toekenning- en afwijzingspercentages waardoor een goede keus gemaakt kan worden over de hoogte van het garantiepercentage. De eerste call met de Duitsers vindt op maandag 20 april plaats.

Toelichting

- *Opties:* De staat is in overleg met de banken om een oplossing te vinden voor de verschaffing van financiering aan kleine ondernemers. Grofweg zijn er drie opties (zie bijlage 1 voor nadere toelichting):
 - *Bankenvoorstel:* 95% staatsgarantie voor verstrekking van leningen met een looptijd van maximaal 5 jaar van € 15k tot € 50k. Ondernemers staan voor bijv. 5% persoonlijk borg om misbruik te voorkomen en banken kunnen overgaan tot uitwinning. Het risico en de incentive voor de banken zit in de persoonlijke borg. Die dient vooral om fraude te voorkomen, en zal bij dit soort kleine leningen vaak moeilijk uit te winnen zijn. Niettemin is het risico dat de banken in deze variant lopen op z'n best erg laag, tot (vrijwel) niet aanwezig.

- *Alternatief:* Zelfde als bankenvoorstel alleen is er dan sprake van lager garantiepercentage van 90% staatsgarantie, 5% voor risico banken en bijv. 5% persoonlijk borg. Het risico en de incentive voor de banken zit in de persoonlijke borg. Die dient vooral om fraude te voorkomen, en zal bij dit soort kleine leningen vaak moeilijk uit te winnen zijn. In dit voorstel delen de banken dus meer mee in de risico's.
- *Persoonlijke borg:* De NVB stelt dat de persoonlijke borg in de praktijk geen relevante variabele is voor de banken aangezien de kosten van het uitwinnen erg hoog zijn en het onzeker is of er überhaupt een bedrag uitgewonnen kan worden; het fout gaat bij dit type ondernemers zijn er weinig zekerheden om op terug te vallen.
- *Verschillen:* Volgens de banken zijn ca. 60.000 ondernemers in scope met een dergelijke garantieregeling, waarbij zij hun ondernemersklanten zonder kredietrelatie filteren voor ZZP'ers. Welke deel van die doelgroep vervolgens geholpen wordt, hangt mede af van het garantiepercentage dat wordt gekozen en daarmee het eigen risico van de banken. De ondernemingen die niet worden geholpen via deze regeling lopen het risico om failliet te gaan. Het gekozen garantiepercentage heeft uiteraard ook budgettaire gevolgen. Op basis van informatie van de banken komen wij tot het volgende:

Inschatting van de banken

Garantiepercentage	Bereik: # ondernemers	Omvang	Verwachte rente voor ondernemers	Kosten overheid ¹
95% (voorstel banken)	30k	€750 mln.	4-8%	€164 mln.
90%	20k-24k	Max € 600 mln.	6-9%	€124 mln.

- *Implementatie:* Voor wat betreft implementatie geven de banken aan dat de faciliteit binnen 1 tot 2 weken in werking kan treden; de benodigde infrastructuur daarvoor kan snel worden ingericht.
- *Zorgplicht:* Het voorstel moet voldoen aan de voorwaarden vanuit toezicht. De NVB vraagt nog expliciet om de toezichthouders aan te haken. Onder meer het prudentiële kader is daarbij relevant. Hier houden DNB en ECB (voor grootbanken) toezicht op. De regeling "DNB/ECB-proof" maken is primair aan de banken zelf. Zij verwachten daar vooralsnog geen problemen. Ook is het belangrijk dat banken invulling geven aan hun zorgplicht. AFM houdt in principe geen toezicht op de zorgplicht van banken voor kleinzakelijk. Maar het is wel verstandig om AFM aan te haken. Wij spreken maandag met CEO's en toezichthouders (AFM/ACM/DNB) in een call; zij hebben vooralsnog geen "showstoppers" geuit bij de opties.
- *Staatssteun:* Voor kleine bedragen tot 8 ton kan er onder het tijdelijk steunkader ook 100% garantie worden gegeven op leningen. Voor leningen met een hoger bedrag is de maximale garantie-omvang vastgesteld op 90% met een risicoverdeling tussen de Staat en de banken of andere financiële intermediairs. In zulke gevallen is het Tijdelijk steunkader helder dat er geen (oneigenlijk) voordeel bij de banken of andere financiële intermediairs mag blijven hangen. Het tijdelijk steunkader is er namelijk niet om banken te steunen maar om de ondernemingen te steunen door in hun liquiditeitsbehoefte te voorzien. De banken moeten dus ook voldoende eigen risico nemen. Voor de kleinere bedragen tot 8 ton is de eis dat de steun niet mag blijven hangen bij de banken of financiële intermediairs wat minder duidelijk opgeschreven. Al zal de optie moeten worden geverifieerd bij de Commissie.

¹ Zie bijlage 2

Bijlage 1: Toelichting opties

Hieronder volgt een toelichting op (i) de doelgroep van bedrijven alsook (ii) een toelichting op de opties.

1. Doelgroep

- De betreffende groep van bedrijven overlapt deels met de doelgroep van Qredits (die zich vooral richt op kleine ondernemers met naast krediet veelal ook behoefte aan coaching). Dit zijn echter ook voor een groot deel startende ondernemers terwijl die bij deze faciliteit voor de onderkant zijn uitgesloten. Met de openstelling voor non-bancaire partijen kan Qredits ook van deze faciliteit gebruik maken. Het recent aangekondigde Fonds met de ROMs (dat zich richt op startups- en grotere familiebedrijven, kredieten boven 50k) valt buiten de doelgroep.
- De banken hebben een eerste grove inschatting gedaan van de omvang en liquiditeitsbehoefte van deze groep: het zou volgens NVB gaan om 30k ondernemers die geholpen kunnen worden en een liquiditeitsbehoefte hebben tot €25k.

2. Toelichting opties

- De staat heeft verschillende regelingen opgezet en opgerekt om het bedrijfsleven te helpen als gevolg van de economische problemen die zijn ontstaan als gevolg van de Corona problematiek. De verwachting is echter dat een groot gedeelte van ondernemers die op zoek zijn naar relatief kleine bedrijfsfinancieringen (< €50k) hiermee onvoldoende zijn geholpen.
- Vandaar dat de staat en de banken de mogelijkheden verkennen om ook voor deze groep financiering mogelijk te maken. De NVB geeft bij dit segment aan dat het een zeer moeilijk te bedienen segment is. Een significant deel van de kredietgroep zal ook een groep zijn waarvan een gedeelte het niet gaat halen. Strikt zakelijk genomen, geeft de NVB aan dat het geen interessante doelgroep is om te bedienen; de groep heeft hoge kredietrisico's en hoge operationele kosten in relatie tot de opbrengsten.
- De beschreven opties (i.c. *bankenvoorstel* en *alternatief*) zijn bedoeld voor in de kern gezonde bedrijven en dienen te voldoen aan de staatssteunkaders. Hieronder worden de belangrijkste uitgangspunten genoemd:
 - Individuele leningbedrag: Tot € 50k.; gemiddeld bedrag: € 25k
 - Schatting totale omvang:
 - Bankenvoorstel: € 750 mln.. (o.b.v. 30k leningen van € 25k)
 - Alternatief 1: € 124 mln.. (o.b.v. 24k leningen van € 25k)
 - Kredietbeoordeling: Een lichte kredietbeoordeling op basis van cashflow of andere informatiebronnen vindt plaats door de banken. Daarnaast willen we het instrument ook openstellen voor non-bancaire partijen (net als de BMKB-C).
 - Looptijd: 5 jaar. Dit is de wens van de banken en is wat iets langer dan de looptijd van de BMKB-C zoals we die voorstaan (nu 2, wordt 4) i.v.m. hoge risicoprofiel van de ondernemers <50k.
 - Garantiepremie: Voorstel is dat de ondernemer eenmalig 2% betaalt over het door de staat gegarandeerde bedrag.
 - Rente: De NVB geeft hierbij een tentatieve bandbreedte aan die afhankelijk is van het garantiepercentage zoals opgenomen in de beschreven tabel. Het percentage is echter nog onzeker en kan veranderen afhankelijk van bijvoorbeeld economische ontwikkelingen.
- Het belangrijkste verschil is de risicoverdeling tussen de Staat en de banken. Het verschil zal effect hebben op het bereik van de regeling. De banken geven aan dat in bepaalde hard geraakte sectoren (non-food retail, horeca, reisbranche, zakelijke dienstverlening) minder bedrijven geholpen kunnen worden als de garantiedekking afneemt. Onder de 95% variant kunnen naar verwachting 30.000 ondernemers worden geholpen, bij de Duitse variant zal dit nog worden uitgezocht.
- De banken zeggen zelf dat wanneer de staatsgarantie lager uitvalt dan 95% dat het risico wat de bank wil lopen navenant daalt waardoor de oplossing minder effectief is omdat er een kleinere groep geholpen kan worden.
- Het heeft de voorkeur dat de faciliteit onderdeel wordt van de BMKB in plaats van een losse garantie. Feitelijk wordt het dan een module onder de BMKB-C. Wanneer er een besluit ligt vanuit de politieke Vijfhoek zal met de banken worden geschakeld om dit zo snel mogelijk in te regelen. Parallel zal dan publicatietekst worden voorbereid en gepubliceerd.
- Tentatief kostenplaatje (zie bijlage 1):
 - Bankenvoorstel: € 164 mln. Alternatief 1: € 124 mln.

Bijlage 2: Berekening kosten*Bankenvoorstel:*

- Benodigde financiering: max. € 750 mln. (i.c. 30k bedrijven van 25k)
- Garantiedekking: 95%
- Premie: $2\% \times 95\% \times € 750 \text{ mln.} = € 14,25 \text{ mln.}$
- Percentage default: 25%²
- Dit betekent een bedrag benodigd voor verliesafdekking van €164 mln. (i.c. $0,25 * 0,95 * € 750 \text{ mln.} - € 14,25 \text{ mln.} = € 163,875 \text{ mln.}$)

Alternatief 1:

- Benodigde financiering: max. € 600 mln. (i.c. 24k bedrijven van 25k)
- Garantiedekking: 90%
- Premie: $2\% \times 90\% \times € 600 \text{ mln.} = € 10,8 \text{ mln.}$
- Percentage default: 25%³
- Dit betekent een bedrag benodigd voor verliesafdekking van € 124 mln. (i.c. $0,25 * 0,9 * 600 \text{ mln.} - 10,8 \text{ mln.} = € -124,2 \text{ mln.}$)

² (N.B. Dit percentage is de bovenkant van een schatting van de NVB. Zij geven een bandbreedte aan van 15-25%. Defaults zullen ook afhangen van duur en diepte crisis.)

³ Zie vorige voetnoot.